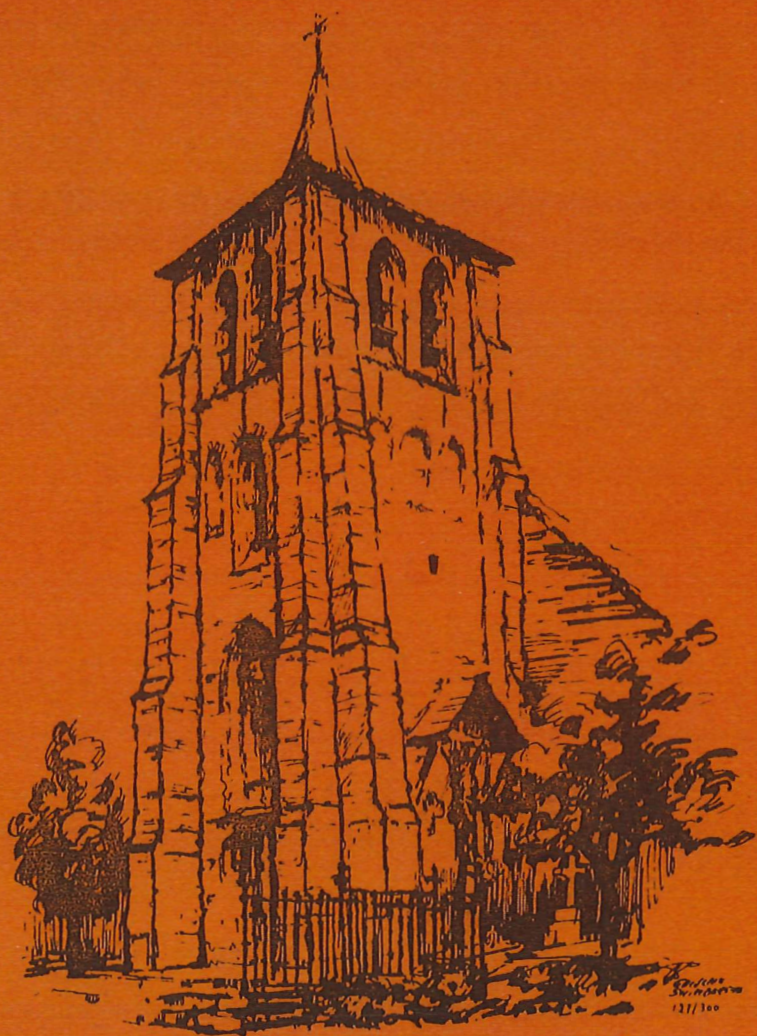

ZILLEGHEM

DECEMBER 1991 - 12de JAARGANG NR 4
DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

ZILLEGHEM

HANDELINGEN VAN DE KRING
VOOR HEEMKUNDE EN GESCHIEDENIS
"PASTOOR RONSE"

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

INHOUD

Pollet Jules *Het "Hulp- en Voedingscomiteit" te Zedelgem*
(vervolg) 124

Deceuninck Victor
De Sacramentstoren en het orgel
van de St.-Laurentiuskerk in Zedelgem 149

DECEMBER 1991 - 12de JAARGANG NR 4

REDACTIE EN BEHEER

Jules Pollet
Patrick Arnou
Géry Cappon
Victor Deceuninck
Filip Demeyer
Michel Demeyer
Bertrand Denys

Engelstraat 2 Aartrijke
B.J. Lievensstraat 8 Zedelgem
Patrijzenhoek 9 Zedelgem
Groenestraat 29 Zedelgem
Aartrijksestraat 18 Aartrijke
Aartrijksestraat 18 Aartrijke
Klaprozenlaan 13 Loppem

Lidmaatschap: 250 F
Rek. 001-0771018-41 of 738-1172056-27
Heemkundige Kring "Pastoor Ronse"
Zedelgem

Studies verschenen in "Zilleghem" of uittreksels daarvan, mogen niet gebruikt noch aangehaald worden zonder te verwijzen naar dit tijdschrift en de auteur.

Ieder auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikels.

Verantw. Uitgever: Jules Pollet, Engelstraat 2, 8211 Aartrijke

Bij dit 4de nummer van de 12de jaargang.

L.S.,

Met dit nummer eindigen we onze 12de jaargang.

Wij deden ons best om U heel wat leesgenot te bezorgen aan wat we uit het rijke Zedelgemse verleden konden ontdekken en samensprokkelen.

De periode van de eerste wereldoorlog is nog verre van uitgeput. In de mate van het mogelijke werken we verder in dezelfde zin.

Hoewel, sommige vondsten uit vroegere periodes zijn te interessant om zo maar aan de kant te schuiven. Er wachten dus nog heel wat artikels op publikatie, en te oordelen naar de verschillende aard ervan: voor elk wat wils.

We hopen dan ook dat U ons een hart onder de riem zal steken door U opnieuw te abonneren. Voor de prijs hoeft U het niet te laten: 250 F. Vul daarom dadelijk het bijgevoegde overschrijvingsbulletin in. Dan kunt U in spanning uitzien naar onze nieuwe jaargang, de 13de...

De Redactie.

HET "HULP- EN VOEDINGSCOMITEIT" TE ZEDELGEM

1914 - 1918

(vervolg van blz. 120)

Jules Pollet

Op 19 juli 1917, op de vergadering van de afgevaardigden van de provinciale comiteiten, werden enkele zaken aangaande de volkssoep besproken.

Men stelde vast dat te veel personen tot de volkssoep werden toegelaten en dat de reglementen wat betreft de aanvaarding niet werden nageleefd. Er waren comiteiten waar geen persoonlijke fiches werden gemaakt. Zo was het onderzoek naar de bestaansmiddelen zo goed als onmogelijk. Ook mochten voor de volkssoep niet uitsluiten buitenlandse voedingsmiddelen worden gebruikt. Er werd op aangedrongen in die periode van het jaar alleen inlandse produkten te gebruiken. Zo konden de buitenlandse waren in voorraad blijven voor de komende winter. Ook werd benadrukt dat de soep goed moest gekookt zijn; dat er afwisseling moest zijn en dat ze goed moest bereid zijn. Zo zouden mogelijke klachten worden voorkomen. Men stelde er ook voor één keuken te voorzien waar de soep voor de verschillende diensten zou kunnen bereid worden.

Op 16 juli 1917 stelt het nationaal comiteit vast dat in sommige streken de openbare besturen (gemeente- en armbestuur) onvol-

doende tussenkomen in de hulpverlening. Aangezien het aantal behoeftigen steeds groter wordt en de lasten van het nationaal comiteit steeds zwaarder, wordt eraan herinnerd dat het nationaal comiteit 2/3 van de kosten voor de volkssoep op zich neemt en dat 1/3 moet gedragen worden door de openbare besturen. In alle gemeenten waar dit niet zo is, zal de volkssoep worden afgeschafte. De plaatselijke comiteiten moeten ervoor zorgen dat de openbare besturen hun plicht doen.

Op 8 augustus 1917 is het nationaal comiteit niet te spreken over de niet "*aannemelijke aantallen*" mensen die tot de volkssoep worden toegelaten. In sommige streken wel de helft van de bevolking. Zonder uitstel moet aan zo iets een einde komen. Oorzaak van deze "*overdreven aangroei*" is wel het feit dat men moet ingeschreven zijn in de volkssoep om ook te kunnen genieten van andere voordelen. Zo bv. bedeling met kolen, de "*vijftiendaagsche bons van 1,25 fr*". Hierin zal vanaf september 1917 verandering komen.

In oktober 1917 bedroeg de totale bevolking van de gemeente Zedelgem 5.196 inwoners; door Veldegem werden er 5.110 opgegeven. Een verschil dus naargelang men de zaak bekeek vanuit Zedelgem-dorp ofwel vanuit de wijk Veldegem.

Dan waren er in Veldegem 798 ingeschrevenen in de volkssoep; de kosten bedroegen 1.628,98 fr en 900 veertiendaagse bons van 1,25 fr werden uitgedeeld. Voorzitter van het Veldegemse comiteit was H. Verhelst en schatbewaarder F. Hillewaere.

In Zedelgem-dorp waren er dan 1.000 ingeschrevenen in de

volkssoep; de kosten bedroegen 1.906,50 fr en 800 veertiendaagse bons van 1,25 fr werden uitgedeeld.

In november 1917 werd voor het werk der volkssoep ontvangen:

- 6.234,50 fr vanwege het gewestelijk comiteit
- 554,34 fr vanwege bijzonderen.

De kosten bedroegen 6.501,40 fr. Met het "*schadelijk slot*" van de maand oktober erbij (814,78 fr) bedroeg dit dus 7.316,18 fr. Zo was er een tekort van 527,33 fr.

In december 1917 waren de ontvangsten voor de volkssoep:

- 2.616,18 fr vanwege het gewestelijk comiteit
- 474,10 fr vanwege bijzonderen.

De uitgaven: 1.639,25 fr waarbij het tekort van november (527,33 fr) samen: 2.166,58 fr. Zo was er een batig saldo van 923,70 fr.

Op 10 december 1917 werd door het gewestelijk comiteit van Tielt meegedeeld dat de hulpelden voor de volkssoep vanwege het nationaal comiteit werden afgeschaft. Toch zouden de plaatselijke comiteiten, die verder de volkssoep bleven inrichten, kunnen rekenen op levensmiddelen, wanneer zij het gebruik ervan konden rechtvaardigen. De kosten echter zouden voor 40 % moeten worden betaald door de gebruikers van die volkssoep, het plaatselijk comiteit zou voor 30 % moeten instaan en de gemeenten eveneens voor 30 %. Ook werd toegestaan dat de gemeente de 40 % door de gebruikers te betalen, voor haar rekening mocht nemen: "*zij is daar over gansch vrij*".

In januari 1918 beschikte men te Zedelgem voor de volkssoep

De ploeg die instond voor het bereiden van de schoolsoep. Van links naar rechts, staande: Adronie Keirsebilck en Liza Mandeville; zittend: Lieve Bout en Romanie Cools.

(Foto: verzameling R. Schreel)

over:

- 20.000,00 fr vanwege het gewestelijk comiteit
- 923,70 fr het batig slot van de vorige maand.

Aan uitgaven noteerde men: 3.776,82 fr, zodat er een overschot was van 17.146,88 fr.

Graanbevoorrading.

1917 was een jaar waarin de graanvoorraden onvoldoende waren. Een strenge winter en de onbeperkte duikbotenoorlog vanaf 1 februari 1917 verminderden de aanvoer van Amerikaans graan. Van augustus tot oktober 1916 voerde het nationaal comiteit gemiddeld 73.000 ton graan in per maand. In december 1916 was dit gedaald tot 34.000 ton, in februari 1917 tot 24.000 ton en in maart 1917 slechts 5.745 ton. Het broodrantsoen moest vermindert en de kwaliteit van het brood werd slecht.

Door de Duitse overheid werd het beschikbare inlands graan bedeed. Op 20 maart 1917 werd voor Zedelgem 35.184 kg graan voorzien en voor Veldegem 25.920 kg. Samen: 61.104 kg. Dit was 12 kg per persoon voor de maand april 1917. Voor de maand mei 1917 was er de helft minder nl. nog 30.796 kg of 6 kg per persoon.

Op 19 februari 1917 deelde het provinciaal comiteit mee dat de normale levering van 936 ton Amerikaans voor het noorden van West-Vlaanderen gebracht was op 353 ton per maand. Zo had het nationaal comiteit het beslist op 15 december 1916. Daarom werd het meelrantsoen gebracht van 300 gr per persoon op 230 gr en het broodrantsoen van 400 gr op 300 gr per persoon. Hierdoor

werd de wekelijkse levering aan Zedelgem gebracht op 1.800 kg meel of 50 gr per hoofd en per dag. 200 gr graan of 180 gr meel per dag en per hoofd moesten geleverd worden door de bezettende overheid om zo te komen tot een rantsoen van 230 gr.

Door aanvoertekorten waren er voor juni 1917 maar 125.000 kg eetwaren beschikbaar voor 130.000 verbruikers. Daarom zal er voor die maand maar 300 à 400 gr erwten of rijstbloem en maar 300 gr spek of reuzel per verbruiker zijn.

In die noodsituatie deed het provinciaal comiteit een oproep tot de gemeentebesturen om naar middelen uit te zien om de bevolking te hulp te komen. *"Daarom, geen plekje grond, al ware het maar een schorte groot, mag onbezaaid of onbeplant gelaten"*. Er werd voorgesteld dat het gemeentebestuur een speciaal comiteit zou oprichten om gronden ter beschikking te stellen om *"allerhande soorten van voeder en groenselplanten te winnen, die gedurende de zomermaanden, en voor den aanstaanden winter malsche vruchten zullen opleveren, om in de volksvoeding gebruikt te worden"*. Er werd berekend dat *"voor de volkssoepen er omtrent 50 à 60 centiaren per hoofd nodig zijn"*. *"Het planten en zaaien kan door menschlievende onvergeld gedaan worden of de gemeente kan al de kosten afdragen. Naar geld moet men niet omzien, want het is beter eten in den mond, dan merken in de kas"*. Bij voorkeur moesten worden geteeld: *"aardappelen, boonen, zelfs peerdeboonen, erwten, rapen, koolrapen, karoten, suikerbeet, suikerrijen, koolen, ajuin, prei, in een woord alles wat eenigzins kan gedijen... men mag immers niet vergeten dat men hedendaags allerhande planten voor menschoeding benuttigt, welke men in weeldige tijden uitsluitelijk aan het vee overliet"*. *"Onverwijld*

moet men de hand aan het werk slaan, de tijd is dringend en de nood kan zeer groot worden."

Volgens de verordeningen van 1 en 12 juli 1917 werden de graanoogsten door de Duitse overheid opgeëist. Aan de burge-meesters werd opdracht gegeven deze opeisingen te doen uitvoeren. Dit graan zou moeten dienen voor de bevoorrading van de burgerlijke bevolking. De granen zouden worden betaald aan volgende maximumprijzen:

- tarwe: 34 fr per 100 kg
- rogge: 32 fr per 100 kg
- masteluin: 30 fr per 100 kg.

De leveringen moesten in vier beurten geschieden: 1ste op 1 september, 2de op 1 november, 3de op 15 december en 4de op 1 februari. Het vervoer zou vergoed worden als het over meer dan 1 km ging:

- van 1 tot 5 km: 0,70 fr per ton en per km.
- van 5 tot 10 km: 0,60 fr per ton en per km.
- boven de 10 km: 0,50 fr per ton en per km.

De leveringen moesten gebeuren ter kommandantur.

Hollands brood.

In die tijd vernam men te Zedelgem dat af en toe Hollands brood ter beschikking was o.a. te Brugge. In de hoop daarin ook te kunnen delen richtte de gemeente Zedelgem volgend schrijven aan de Nederlandse consul te Brugge, de heer Vanderhaardt, gedateerd 8 juni 1917:

Wij hebben de eer U Ed. te vertoonen dat ten gevolge der schaarsheid aan levensmiddels het zeer voordeelig voor onze bevolking wezen zou, in de bedeeing begrepen te worden van 'Hollands brood' dat door dit vriendenland zoo goedjongstig aan de zoo beproefde Belgische bevolking edelmoedig geschenken wordt.

Onze gemeente bevat 278 huisgezinnen van 1 tot 3 personen, 401 van 4 tot 6, 279 van 7 en meer, tezamen 958 huisgezinnen.

Inziende de bevoorrading door het voedingskomiteit slechts alle 14 dagen den dinsdag mag afgehaald worden, bidden wij U Ed. schikkingen te nemen opdat wij de eerste maal op 19 juni voor 2 weken zouden kunnen bediend worden.

Het antwoord vanwege het "Consulat des Pays-Bas, Bruges 14 Juin 1917" aan het gemeentebestuur van Zedelgem, bracht een ontgoocheling. We geven hier dit antwoord:

Hooggeachte Heeren,

Uw schrijven van 8sten dezer goed ontvangen.

Het spijt mij aan Uwe vraag geen gunstig gevolg te kunnen geven daar de geringe hoeveelheid Hollandsch Brood die mij tegenwoordig gezonden wordt mij niet toelaat te Uwen voordeele van de andere gemeenten iets af te nemen.

Ik neem nogtans goede nota van Uwe vraag en schrijf U in om, in geval dat er ons uit Holland meer brood kon gezonden

worden, U voldoening te geven.

*Met de meeste hoogachting
de Consul der Nederlanden te Brugge
(s.) Vanderhaert*

Op 25 juni 1917 geeft H. Lievens ontslag als lid van het Noodlij-
denden- en Werkloozen Komiteit "... *daar ik in de onmogelijk-
heid gesteld ben de vergaderingen nog bij te wonen*".

Beknibbeling en laster.

Kritiek op de werking van het hulp- en voedingscomiteit heeft in
geen enkele gemeente ontbroken. Ook niet in Zedelgem. Toen dit
in Aartrijke gebeurde, gaven alle leden van het comiteit in blok
ontslag. Daarop werden alle familiehoofden bijeengeroepen. Het
kwam tot een stemming. Alle leden van het comiteit werden
glansrijk herkozen: 688 stemmen voor, 24 stemmen tegen en 58
blanco.

In Zedelgem schreef men op 3 juli 1917 volgende brief aan de
heren van het provinciaal comiteit:

Mijnheeren,

*Wij nemen de vrijheid U Ed. te vertoonen dat de leden van ons
Comiteit gelijk in andere gemeenten, niet bevrijd zijn van
beknibbeling en laster niettegenstaande zij hunne plichten
gewetensvol nakomen. Een kring misnoegden is ontstaan die*

tracht het volk op te ruïen, beweerende

*1° dat andere gemeenten zooals Aertrijcke, Lophem, Rudder-
voorde, Thourout enz. meer levensmiddels bekomen van het
provinciaal comiteit dan Zedelghem.*

*2° Dat de voorraaddienst alhier niet degelijk werd ingericht,
alhoewel wij volgens ons vermogen, in 1915, '16 en '17 een
voorraad van levensmiddels bijgebracht.*

*3° dat de waren bestemd voor de volksvoeding en de school-
soep veel beter zouden worden uitgedeeld in natura aan alle
huisgezinnen zonder onderscheid, alhoewel wij hier stipt de
onderrichten naleven door het nationaal Comiteit gegeven.*

*Deze misnoegden vragen eenvoudig de totale afschaffing der
volksmaaltijden en schoolsoep en den verkoop aan het publiek
der waren bestemd voor deze diensten.*

*Het ware ons zeer aangenaam van U Ed. over deze verschillende
punten het advies van het provinciaal Comiteit te mogen ont-
vangen.*

*Gelieve te aanveerden, M.M. de hulde onzer eerbiedige gevoe-
lens.*

Het provinciaal comiteit antwoordde op 15 juli 1917:

Mijne Heeren,

*Als gevolg aan uwe mededeeling van 3 juli 1917, aangaande
de voorstelde afschaffing der volks- en schoolsoepen, hebben
wij de eer U te berichten dat op dit gebied uw Comiteit zich
enkel kan voegen naar onderrichtingen die hem van hooger*

hand gegeven worden.

De waren bestemd voor de volksvoeding kunnen slechts onder toebereiden vorm gegeven worden. De afschaffing der soep heeft de afschaffing der levering van levensmiddelen die ervoor bestemd zijn voor gevolg.

Aanvaardt...

(s.) J. Verhaeghe, Bon Ruzette

Meester Pol Vandorpe legt klacht neer bij de procureur.¹

Op 10 juli 1917 legde meester Pol Vandorpe volgende klacht neer bij de procureur:

Mijnheer de procureur,

Ik ondergeteekende, Vandorpe Pol, gemeenteonderwijzer te Zedelghem, heb de eer in uwe handen aanklacht neer te leggen, wegens openbare belediging. Den 4 Juni 1917 had ik de eer eene afvaardiging aan te voeren, die aan het plaatselijk Hulpcomiteit de algemeene klachten der bevolking ging overhandigen. Wij deden het waardig en beleefd; wij onthielden ons stipt en streng van elke persoonlijke aantijging en kwamen

¹ Over meester Pol Vandorpe, zie ZILLEGHEM 1986 p. 107-119 en 141-156.

dan ook tot goeden uitslag.

Onze betooging verwekte eenige opspraak in de gemeente en op 2 Juli 1917 werd onze afvaardiging overwachts, een paar uren voor de opening op de vergadering van het Comité geroepen. Het bleek dadelijk, dat dit alleen geschied was, opdat eenige leden van het Comité gelegenheid zouden gehad hebben om hunne kwade luim te laten blijken. De aanval was niet zoo zeer tegen onze afvaardiging, dan wel tegen mij persoonlijk gericht. De woordvoerder van het Comité, Dokter Behey, hield toornig eene rede waarin hij sprak over charlatans en volksbedriegers, die listig het volk vleien, ophitsen en misleiden om dezès gunst te winnen; hij viel uit in beschuldigingen en bedreigingen tegen mijne dochter en sprak verder ook deze woorden: 'Mijnheeren, gij zijt hier komen klagen over de soepe van het Comité. Ehwel bij de Broeders en de Zusters wordt de soepe naar het schoollokaal gedragen en rechtstreeks aan de leerlingen uitgedeeld; maar jawel! bij Mijnheer Vandorpe gaat het anders: daar passeert de soep eerste door zijne keuken, eer ze de kinders krijgen!'

De toon, de gebaren, de spotlach, de gramschap van Dr. Behey lieten geen twijfel nopens zijn inzicht en de beteekenis zijner woorden. Deze beleediging werd verergerd door de tegenwoordigheid mijner onmiddellijke Overheden, de heeren Burgemeester Demuyt en Schepene Lievens; en de aanwezigheid der aanzienlijkste personen der gemeente onder anderen: de heeren Berquin Louis; notaris, Jamees Louis, statie overste; Claeys Leon, groot nijveraar; Deketelaere Pieter, drukker. De heer notaris liet mij 's anderendaags zeggen dat Dr. Behey en

NATIONAAL COMITEIT VOOR HULP EN VOEDING
COMITÉ ILLSPANO NIERLANDAIS POUR LA PROTECTION DU RAVITAILLEMENT
— C. R. B. —
GEWESTELIJK COMITEIT — THOUROUT.
Secretariaat: BURCPHATS, 27.

Thourout Den 20 Januari. 1918.
Aan het Nutsorgend Comité
Breda

Diet Commissie van het Comité van Thourout, laat men mij een notitie van
Jomman's attestatie ^{aan} de Staat van den Dier. van België, geen gunstige
ken tegeven worden. Het is verzoek om belangstelling te aan van de
verschillende vergaderingen
Een Mr. Jomman is
Kennis gegeven, thourout
Den 17 Januari 1918. Breda
Door J. Jomman

- de onderpastoor 'zeer leelijk hadden gedaan' te mijnen opzichte.

Ik beklaag mij over de listige, booze, beleedigende aantijging van Dr. Beheyts; ik bid U Ed. Mijnheer de Procureur, over de zaak te willen een onderzoek bevelen en ik bied U Ed. de verzekering mijner zeer eerbiedige gevoelens.

(s.) B.P. Vandorpe

Deze klacht werd verzonden naar de politie voor inlichtingen en opmaken van proces-verbaal. "*Entrée au Parquet du Tribunal 2 Nov. 1917 N° 20126.*"

Op 6 januari 1919 liet het provinciaal comiteit van Gent weten "*alsdat aan de klacht van den Heer Van Dorpe, geen gevolg kan gegeven worden*".

Aan de heer Vandorpe is hiervan kennis gegeven op 17 januari 1919.

Ondersteuning door het comiteit.

In februari 1917 werden door het comiteit van Zedelgem 210 gezinnen, samen 1.260 personen, van onderstand voorzien. De totale bevolking van de gemeente Zedelgem was dan 5.106.

In die maand beschikte het comiteit over volgende inkomsten:

- in kas van vorige maand:	3.621,44 fr
- vw. het provinciaal comiteit:	1.103,00 fr
- winst afdeling "voeding":	<u>125,00 fr</u>
TOTAAL:	4.849,44 fr

De uitgaven gingen naar

- de uitdeling van brood:	2.188,00 fr
- de uitdeling van kolen:	384,00 fr
- versterkende voedsels:	86,72 fr
- winkelwaren:	16,00 fr
- verscheidene:	130,65 fr
TOTAAL:	2.949,37 fr

Einde februari bleef er 1.900,07 fr. in kas.

Voor de volgende maanden geven we de totalen:

1917	Ontvang sten	Uitgaven	Saldo	Bevolking
maart	5.168,57	5.095,90	+ 72,69	5.136
april	5.887,11	7.894,92	- 2.007,81	-
mei	7.643,68	9.275,80	- 1.632,12	-
juni	10.305,75	9.712,12	+ 593,63	-
juli	8.043,01	7.669,41	+ 364,60	-
augustus	9.844,84	8.238,14	+ 1.606,70	-
september	9.103,03	6.189,56	+ 2.913,47	5.196

Op 24 juli 1917 werd meegedeeld dat de uitbetaling voor de onderstand A (noodlijdenden), onderstand B (gezinnen van soldaten onder de wapens), onderstand C (noodlijdende werklozen) alsook onderstand voor verwarming, geneeskundige hulp en ook voor de vluchtelingen niet meer door voorafgaande toelagen zou betaald worden, maar achteraf bij het voorleggen der facturen. Zo moesten de plaatselijke comiteiten instaan voor voorafbetaling en daarvoor beroep doen op kredieten vanwege de gemeente.

Uit een verklaring van het Zedelgemse comiteit, gegeven op 3 september 1917, vernemen we welke sommen maandelijks werden ontvangen vanwege het provinciaal comiteit van Brugge.

Deze waren:

4.086 fr	voor onderstand A (noodlijdenden)
7.000 fr	voor onderstand B (gezinnen van soldaten onder de wapens)
8.000 fr	voor onderstand C (werklozen-gezinnen)
1.550 fr	voor onderstand D (vluchtelingen-gezinnen)
2.000 fr	800 veertiendaagse bons van 1,25 fr voor noodlijdenden, ingeschreven in de volkssoeper.
1.435 fr	voor de schoolsoep (5/6 der kosten)
165 fr	voor de volkssoeper (3/4 cent. per liter)
709,75 fr	voor geneeskundige hulp.

In totaal dus een maandelijks toelage van 24.945,75 fr.

Door het provinciaal comiteit van Oost-Vlaanderen, Gent, werd langs het gewestelijk comiteit van Tielt, op 26 november 1917, aan het plaatselijk comiteit van Zedelgem toegekend:

- 750 kg witte bloem
- 33 kg cacao
- 195 kg rijst-crème

Op 10 december 1917 werd door het gewestelijk comiteit van Tielt meegedeeld dat rijstkreem kon gebruikt worden voor:

- broodbakken: gemengd met tarwe in verhouding van 10 à 15 %
- pap: één soeplepel rijstkreem per halve liter melk.

De prijs van broodmeel werd vastgesteld op 0,66 fr en de broodprijs op 0,60 fr per kg.

Statistiek van de gezondheidstoestand.

Op 26 september 1917 werd door Dr. Beheyt volgende statistiek opgemaakt nopens de gezondheidstoestand:

Gemeente Zedelgem	1913	1914	1915	1916	1917 le sem.
Aantal inwoners	5563	5600	5136	5106	5196
Aantal overlijdens	97	87	71	67	57
Aantal overlijdens door longtering	28	32	35	39	15
Aantal huisgezinnen	987	989	947	963	966

Nota: Tegenwoordig zijn meer gevallen van teering bestatigd en verloopt ze veel rapper en slechter dan vroeger door gemis aan voedsel.
(s.) Dr. Beheyt

Kastoestand van het Zedelgemse comiteit.

We geven de toestand van de kas einde november 1917, einde december 1917 en einde januari 1918. We geven alleen het eventueel tekort (-) of overschot (+).

	30.11.'17	31.12.'17	31.1.'18
Voedingsonderstand	+ 744,00	+ 614,00	- 119,05
Werklozenhulp	+ 3.759,97	+ 3.759,97	+ 3.759,97
Steunlozenhulp	+ 8,75	0,00	0,00
Vluchtelingenhulp	+ 1.969,50	+ 1.969,50	- 218,00
Hulp aan verminkten	+ 730,72	+ 730,72	+ 730,72
Schoolsoep	+ 40,84	- 105,61	- 157,52
Volksoep	- 527,33	+ 923,70	+ 17.146,88

Volgende diensten bestonden toen niet te Zedelgem:

- Hulp aan vrouwen van officieren en gendarmes
- Kinderzorg (melkdruppel)
- Hulp aan "weeke kinders"
- Klederen voor kleinen.

Uit bovenstaande cijfers zien we dat in die maanden niets meer werd uitbetaald voor Werklozenhulp en Hulp aan verminkten. De behoeftigen onder hen konden alleen maar voedingsonderstand bekomen.

Hulpgelden, niet voorkomend van het nationaal comiteit.

Op de vraag welke hulpgelden het Zedelgemse comiteit ontving, niet voorkomend van het nationaal comiteit - vraag gesteld door het gewestelijk comiteit van Torhout - antwoordde Zedelgem op 5 maart 1918 het volgende:

HULPGELDEN vanwege:	in 1915	in 1916	in 1917	in 1918 1e kwart.
de gemeente	1.000	1.000	1.000	300
het armbestuur	1.000	2.250	1.000	300
bijzonderen	1.534	2.250	3.450	400
TOTAAL:	3.534	5.500	5.450	1.000
ALGEMEEN TOTAAL: 15.784 fr				

Voor Aartrijke was dat:

HULPGELDEN	in 1915	in 1916	in 1917
vw. gemeente	1.881,00	-	-
vw. Armbestuur	3.302,00	1.200,00	150,00
vw. bijzonderen	335,00	4.687,25	3.355,00
TOTAAL:	5.518,00	5.887,25	3.505,00
ALGEMEEN TOTAAL: 14.910,25 fr			

Hulp aan uitgedrevenen.

Vanaf augustus 1917 werden sommigen door de Duitsers verplicht, omwille van de oorlogsomstandigheden, hun gemeente te verlaten. Zo kwamen er te Zedelgem twee gezinnen toe die Hooglede hadden moeten verlaten, een gezin kwam uit Roeselare en een uit Klerken.

Op 13 augustus 1917 kwam uit Hooglede:

het gezin Moeyaert Cyriel, 47 j., werkman,
zijn vrouw Victorine Roose, 40 j.,
zijn kinderen: Gentiel 13 j.
Florent 6 j.
Andreas 5 j.
Juliana 2 j.
Alice 1 j.
een kozijn Moeyaert Florent 15 j.

Eveneens uit Hoogledé kwam Roose Aloïs, 74 j., werkman, en zijn dochter Madeleine, 24 j., werkster. Die zouden nog moeilijkheden ondervinden, waarover straks.

Op 18 augustus 1917 kwamen uit Roeselare de kinders van Aloïs Wydooghe-Verstraete Leontine:

Blanche	19 j.
Michiel	13 j.
Aimé	11 j.
Paula	9 j.
Michela	7 j.

Uit Klerken kwamen op 30 september 1917:

Declerck Pieter, 69 j., landbouwer
Engelvina Vandamme, zijn vrouw
Declerck Maria, zijn dochter, 11 j.
Declerck Leonard, zijn broer, 59 j., landbouwhulp

Aan die uitgedrevenen werd door het plaatselijk comiteit hulp verleend: aan de volwassenen 7 fr per week en aan de kinderen 3,50 fr. Zo kreeg het gezin Moeyaert Cyriel tot 31 oktober 1917

de som van 405 fr, het gezin Roose Aloïs 162 fr, de kinders Wydooghe 225 fr en Declerck Pieter: 108,50 fr.

Aloïs Roose, ouderling, tot werken onbekwaam en zonder bestaansmiddelen, was met zijn dochter Madeleine ingetrokken bij zijn schoonzoon Camiel Van Hoorne, winkelier. Hij was vergeten bij de Duitse overheid een verblijfsvergunning aan te vragen en kreeg zo geen steun vanwege het comiteit. Hij beklagde zich hierover bij het provinciaal comiteit te Brugge.

Op 25 augustus 1917 vroeg het provinciaal comiteit aan Zedelgem waarom Aloïs Roose, die de gemeente Hooglede had moeten verlaten en in Zedelgem verbleef, geen onderstand kreeg.

Op 13 september 1917 antwoordde het Comiteit van Zedelgem *"...ons Comiteit de zaak betrekkelijk Roose Aloïs heeft onderzocht en bereid is deze ontruimde familie te ondersteunen zoodra wij van de Duitse Overheid de verzekering bekomen hebben dat deze personen in de gemeente mogen verblijven, aangezien zij nalatig gebleven waren hen op de kommandantur aan te melden. Deze pleegvormen thans vervuld zijnde kan gemeld huisgezin met recht aanspraak maken op de te verleenen hulp."*

Nieuwe leden in het plaatselijk comiteit.

Moelijkheden in de voedselbevoorrading en schaarste aan levensmiddelen tijdens het jaar 1917 hebben ertoe geleid om nauwer toezicht te houden op de toestand van de gezinnen aan wie onderstand werd verleend. Ieder comiteit moest personen aanstellen voor dit toezicht. Ieder maand ook moest nauwkeurig het bevolkingsaantal worden opgegeven. Hiermee hield de Duitse bezetter

rekening bij het bepalen van de bevoorrading.

Een circulaire van 27 december 1917, uitgaande van het gewestelijk comiteit van Tielt vroeg *"ingevolge het nieuw reglement op de voeding en de onderstand"* twee nieuwe leden aan te stellen in het comiteit. Die nieuwe leden moesten *"door een nauw toezicht in den opstel der fichen en in het regelmatig onderzoeken der veertiendaagsche hulpaanvraag"* de juistheid en de gegrondheid ervan waarborgen. Omdat deze taak enige onderlegdheid veronderstelde, werd aangeraden daartoe *"staatsbedienden"* te kiezen, aan wie tevens een bezoldiging mocht worden gegeven.

Op 2 januari 1918 antwoordde het Zedelgemse comiteit: *"Wij hebben de eer U Ed. te laten weten dat ingevolge het nieuw reglement op de voeding en de onderstand twee nieuwe leden zijn aangesteld, te weten: de H.H. Camiel de Cuypere en Alb. Vanhaverbeke, beide onderwijzers, deze zijn vooral gelast met de schriften en uitvoering der nieuwe verordening op de te verleenen hulp"*. Verder delen ze ook mee dat ze, te beginnen met 1 januari 1918, in Zedelgem zullen gebruiken *"de formules voorgeschreven door het provinciaal Comité van Oost-Vlaanderen"* en niet langer meer de tot dan toe gebruikte van West-Vlaanderen.

Moeilijkheden en misverstanden.

Door het gebruiken van de *"formulen"* van West-Vlaanderen, wanneer de formulieren van Oost-Vlaanderen reeds waren voorgeschreven, ontstonden er moeilijkheden en misverstanden tussen het plaatselijk comiteit van Zedelgem en het provinciaal comiteit

N° 1. 033012

Psychia en Effet

400.

Exercices

du 15 avril 1928. Les 500.

Société Anonyme des Bénéficiaires de la Société Nationale de Belgique

ETABLIE A BRUXELLES. MONTAGNE DU PARC, 1 & 3

SOCIÉTÉ ANONYME

Le Comité Local de Fedelprom

(IMPRIMERIE SI LE CHEQUE EST À ORDRE OU AU PORTEUR)

Impayement de cinq cents francs

Comité National

1

Le Secrétaire Général

[Signature]

PAYÉ DE 945 HEURES
de la Société Occidentale, Bruges.

van Oost-Vlaanderen (Gent en de gewestelijke comiteiten van Tielt en later Torhout). De cijfers door Zedelgem opgegeven, klopten niet met wat te Tielt werd verwacht, met alle gevolgen vandien.

In een schrijven van 25 januari 1918 - eerst op 13 februari 1918 te Zedelgem ontvangen - beweerde het gewestelijk comiteit van Tielt dat voor de periode van 17 november tot 15 december 1917 aan Zedelgem voor de voedingsonderstand een subsidie was verleend van

- 2.700 fr (17 november tot 1 december 1917)

- 5.000 fr (2 tot 15 december 1917)

Samen: 7.700 fr.

Op 15 februari 1918 antwoordde Zedelgem dat men maar 3.200 fr had ontvangen en dit ook als ontvangst had ingeschreven. Het mandaat van 5.000 fr. was bij vergissing maar voor 500 fr opgemaakt. Zo was in Tielt 4.500 fr meer ingeschreven dan men te Zedelgem had ontvangen. En deze vergissing kan ons niet aangerekend worden, schreef men vanuit Zedelgem.

In dezelfde brief liet Zedelgem ook weten dat de betalingsstaten voor vluchtelingen hulp van de maanden augustus, september en oktober 1917 nog steeds niet waren betaald door het nationaal comiteit. Daarbij was men te Zedelgem wat in de war wat betreft de betalingsstaat van december '17. Daarin was alleen spraak van ontruimden. Hieromtrent schreef men vanuit Zedelgem: "*Onze gewone vluchtelingen zijn hier sedert einde 1914; de ontruimden zijn toegekomen in augustus, september en oktober 1917*". En nog in dezelfde brief lezen we: "*Dat de gegevene onderrichtingen*

door de plaatselijke comiteiten niet altijd stipt uitgevoerd of soms niet goed verstaan worden, spruit vooral voort uit de moeilijke betrekking met elkander en met de gewestelijke comiteiten. Vragen tot inlichtingen blijven soms zeer lang te wacht naar antwoord en intusschen kunnen de verschillende diensten niet stil liggen."

En er kwamen nog meer moeilijkheden en misverstanden. Het slotbedrag van de werklozenkas moest overgemaakt worden aan de voedingsonderstand. Werklozensteun als zodanig was er niet meer. Wie in nood verkeerde werd geholpen door de voedingsonderstand. Te Tielt stond als slotbedrag de som van 8.228 fr genoteerd en dat bedrag was afgehouden "*op ons mandaat*" schrijft men vanuit Zedelgem. Op 3 november 1917 echter was het slotbedrag van de Zedelgemse werklozenkas slechts 3.759,97 fr. Alleen deze som was overgezet op de voedingsonderstand. Zo had men bij de voedingsonderstand een tekort van 4.468,03 fr. En vanuit Zedelgem schreef men: "*Wij bidden U, Mijnheer de voorzitter, ons te laten weten als wij nog die 4.468,03 fr zullen bekomen, ofwel als wij deze som moeten in afrekening brengen in den kastoestand van de maand mei, om met onze kas in orde te zijn*".

(t Vervolgt)

**DE SACRAMENTSTOREN EN HET ORGEL
VAN DE ST.-LAURENTIUSKERK
TE ZEDELGEM**

V. Deceuninck

De sacramentstoren.

Wie nu aan de St.-Laurentiuskerk een bezoek brengt, zal aardig opkijken naar een nieuwe aanwinst in het al rijke kerkmeubilair. Inderdaad, onlangs werd de kerk verrijkt met een sacramentstoren die vooraan in het koor geplaatst werd.

Het bewaren van het H. Sacrament is al sinds eeuwen een zorg geweest voor de plaatselijke geestelijkheid. Van hogerhand wordt dan ook hierop gelet zowel ter gelegenheid van de geregelde visitaties van de deken als die van de bisschop. Uit de verslagen van die visitaties kunnen we nu de geschiedenis van de sacramentstoren in de St.-Laurentiuskerk van Zedelgem opmaken.

Deken Walter Smidts die op visitatieronde was in 1639-1640, weet enkel te vermelden dat het H. Sacrament bewaard wordt in een minderwaardig houten tabernakel. Pastoor Petrus van Hysselsteyn (1637-1647) had echter zijn best gedaan. In 1640 mocht hij er prat op gaan dat zijn kerk een van de enige van de streek was die reeds in grote mate hersteld was van de plundering en vernieling ten tijde van de godsdienststroevelen door de Gentse Calvinisten (1578-1584). Enkel de muren, de oude kolommen en de

toren moest nog gewit, twee ramen van het koor moesten nog hersteld worden en het dak was eveneens nog aan een herstelbeurt toe¹.

In 1685 krijgt pastoor Rochus Simons (1679-1699) een beter rapport van deken Joos Caura, die vindt dat in het tabernakel wat meer orde en netheid geschapen werd. We vernemen uit dat verslag dat naast het H. Sacrament ook de H. Oliën in het tabernakel bewaard worden.

Pastoor Bernardus Gillis (1774-1799) moet de politiek zelfs niet van dichtbij gevolgd hebben om op de hoogte te zijn van de opheffing van de orde der Paters Jezuiten door Maria-Theresia in 1773. Dat de paters manu militari op straat werden gezet en hun goederen geconfisqueerd werden, zal zich wel als een strovuurtje verspreid hebben. Wellicht was hij ook bekend bij de volgelingen van St.-Ignatius en wist hij dat de kapel van het groot Engels College in de Hoogstraat te Brugge rijk voorzien was, o.a. van een waardevol tabernakel. Dat was nu eens de gelegenheid om de kerk van Zedelgem met een kunstwerk te verrijken, dat de plaats kon innemen van dat "houten bakske" waarin het H. Sacrament tot hiertoe bewaard werd. Op de openbare verkoping die doorgaat op 28 mei 1776 onder de leiding van "*Vandesteene, aangestelde door het gouvernement tot vereffenen van de affairens der paters in kwestie*", weet hij dan ook de hand te leggen op het kunstwerk voor de prijs van "*800 gulden Vlaemsch courant*"². Zelf schrijft hij in de kerkrekening 1773-'75 het bedrag van 83 lb. 6 s. 8 gr. in als "*coopsomme ten deele*"³.

Die aankoop vormt het bovenste gedeelte van de huidige sacramentstoren. Het geheel bestaat uit drie verdiepingen, waarvan de onderste als tabernakel dienst deed. De 360 stukjes in verguld koper, samen met het kristalglas en de kolonnetjes uit Egyptisch marmer, gemonteerd door middel van boutjes en handgemaakte moertjes op een ragfijn houten skelet, vormen een meesterwerk en een sprekend voorbeeld van pre-industriële handenarbeid. Ter gelegenheid van zijn visitatie in 1779 schrijft deken Gerardus Rousseaux dat het opvallend, zeer mooi, kostelijk en kunstvol vervaardigd is.

Bleek de beveiliging mettertijd toch onvoldoende? In 1873 liet pastoor Vuylsteke (1856-1878) een nieuw tabernakel maken bij de Brugse beeldhouwer Cesar De Jonge, in dezelfde stijl als dat wat een honderd jaar eerder werd aangekocht, weliswaar in steviger materiaal, i.c. hout en ijzer. Zo kon het oude tabernakel geplaatst worden boven het nieuwe, en, mits kleine "aanpassingen", omgevormd worden tot een expositietroon om het H. Sacrament ter aanbidding uit te stellen. Daartoe werden het deurtje en de zijkan-ten weggenomen en kreeg het oudste deel zijn huidig uitzicht. Het koperwerk werd opnieuw in het vuur "verguld". De voorzijde van het nieuwe tabernakel werd met gouden bladeren belegd alsook de afbeelding van het "Lam Gods" óp het deurtje. Dit was het werk van L. Van Campenhout.

Toeval of niet, maar in 1881 verbleef Joannes Cools om gezondheidsredenen enkele maanden in Zedelgem bij zijn broer Francis. Hij woonde in Roubaix en werkte er in een grote zaak, waar men onder andere koperwerk verniste, opdat het minder vlug zou oxyderen. Pastoor Vuylsteke maakte van die gelegenheid gebruik

nu hij een specialist ter plaatse had, om wat koperwerk van de kerk te laten behandelen, waaronder het koperen gedeelte van het tabernakel. Het was degelijk werk dat Joannes Cools presteerde. Ruim honderd jaar heeft het tabernakel te pronk gestaan in het midden van het hoofdaltaar.

Het Vaticaans Concilie van 1962-1965 bracht ingrijpende wijzigingen: niet alleen werd i.p.v. het latijn de volkstaal in de liturgie gebruikt, maar ook de priester die voordien "zijn" mis opdroeg met de rug naar het volk, werd verzocht dit voortaan te doen met het gezicht naar het volk gekeerd, waardoor het volk met het eucharistisch gebeuren heel wat dichter betrokken werd. Dat impliceerde dat in de kerken een "noodaltaar" aan de rand van het koor werd geplaatst, in vele kerken reeds vervangen door een definitief altaar.

Door die ingrijpende wijziging werd de afstand tussen altaar en tabernakel in de St.-Laurentiuskerk te groot, zodat een verplaatsing van het laatste zich opdroeg.

In 1990 werd aan dhr. Camiel Vergotte, timmerman-meubelmaker van Zedelgem de opdracht gegeven een voetstuk te maken, in de stijl van het bestaande tabernakel, zodat het geheel een "sacramentstoren" vormt. Van die gelegenheid werd dankbaar gebruik gemaakt om het koperen gedeelte van het tabernakel een grondige schoonmaakbeurt en een nieuwe vernislaag te geven. Wat na honderd jaar niet overbodig bleek te zijn.

Nog heel wat kerken in onze streek bezitten een dergelijke bewaarplaats voor het H. Sacrament. De sacramentstoren van

Zoutleeuw is zelfs wereldberoemd omwille van zijn ouderdom en niet het minst om zijn kunstwaarde. Dat in Zedelgem meteen de schilderij van het hoofdaltaar vrij gekomen is en zo beter tot haar recht komt, is dankbaar meegenomen.

Het orgel.

Tijdens de grondige beurt die het orgel van de St.-Laurentiuskerk onlangs onderging, zijn enkele merkwaardige zaken aan het licht gekomen die toch het vermelden waard zijn.

Het volgende werd vastgesteld:

- 1° De orgelkast werd verkleind, zowel in de breedte als in de diepte. Dat is duidelijk te zien aan de samenvoeging van de panelen die de orgelkast vormen (zie fig 1).
- 2° Op de staanders met ronde openingen waarin de huidige cilindervormige trekkers van de registers schuiven, zijn er sporen van vierkante openingen, 15 in getal. Die wijzen erop dat er ooit evenveel trekkers, maar dan met een vierkante balkvorm waren. Het orgel had dus oorspronkelijk 14 of 15 registers, "tremelo" er al dan niet bijgerekend.
- 3° Er werden op bepaalde onderdelen van het orgel sporen van een brand gevonden.
Bij ons weten werd de kerk noch het orgel - gelukkig - nooit geteisterd door een brand.

Die vaststellingen, samen met wat we vroeger hebben kunnen

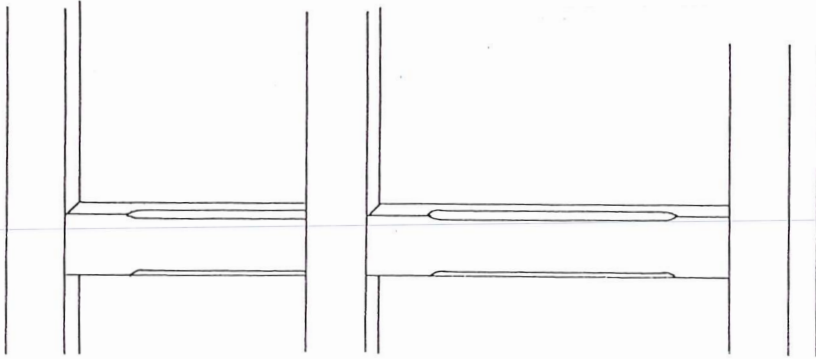

Fig. 1 - Verkleining van de orgelkast: rechts een "normale" omlijsting van een paneel, links een in de breedte verkleinde, gebruik makend van de oude regels.

samensprokkelen, laten ons toe de oorsprong van het orgel helemaal anders te zien dan het to hiertoe het geval was:

Joannes Ketels, pastoor op St.-Laurentius van 1724 tot 1766, heeft een bijzondere inspanning geleverd voor het verzorgen van de goddelijke diensten in zijn kerk. Zelfs zijn parochianen wist hij hiervoor warm te maken, want in 1732 werd "met de jonsten van de parochiaenen een orgelken in de kerck" geplaatst⁴.

Voldeed dit "orgelken" niet, of kreeg Pastoor Ketels een heel wat beter aanbod? We weten we niet. Een zaak staat vast: elf jaar later, in 1743 staat er een ander orgel, een instrument dat er mag zijn en dat hij met eigen middelen bekostigt. Wel eigenaardig: eerst bedelt de pastoor voor een "orgelken" bij zijn parochianen en enkele jaren later laat hij een groter orgel plaatsen op eigen kosten!

Wellicht kon pastoor Ketels het orgel dat door een brand gedeeltelijk vernield was, voor een prikje (?) kopen. Waren een aantal registers door de brand onbruikbaar geworden, of was het oorspronkelijke orgel te groot om in onze kerk te plaatsen? Daar hebben we het gissen naar. Beide veronderstellingen kunnen verdedigd worden. In elk geval werd de orgelkast verkleind, zonder nieuwe regels voor de panelen te gebruiken, maar wel door de oude aan te passen - de goedkoopste werkwijze dus.

Die verkleinde panelen wijzen er tevens op dat het orgel niet in 1743 als nieuw door pastoor Ketels werd aangekocht maar dat het al elders dienst had gedaan. Dus moet het ouder zijn dan in het chronogram wordt aangeduid. We mogen het zo stellen: 1743 is niet het jaar waarin het orgel werd vervaardigd, maar wel dat waarin het in Zedelgem werd geplaatst.

Het was het werk van de orgelbouwer Louis De la Haye, een tijdgenoot van Egidius van Peteghem, bij wie hij trouwens in leer ging⁵. De sierpijpen aan de frontzijde dragen immers het merkteken van de Antwerpse meester-orgelbouwer.

Volgens G. Moortgat zou het orgel afkomstig zijn uit de St.-Jacobskerk in Brugge⁶. Dat kunnen we moeilijk aanvaarden. In 1631 plaatste Nicolaeys Hellewaut, organist van de St.-Donaaskerk in Brugge en orgelbouwer, een nieuw orgel in de St.-Jacobskerk te Brugge, een instrument dat pas in 1869 vervangen werd door het huidige orgel, vervaardigd door Louis Hooghuys⁷, een opdracht die deze laatste, als parochiaan van St.-Jacobs, wellicht graag uitvoerde.

Nu terug naar het Zedelgemse orgel.

Aanvankelijk stond het in de kerk. Pas in 1761 werd een "hoogzaal" door Pieter Cools, meester-schrijnwerker uit Brugge gebouwd en in de maand november van hetzelfde jaar werd het orgel erop geplaatst⁸.

In de loop der jaren zijn er heel wat herstellingen en wijzigingen aan het orgel gebeurd.

In 1768, voerde A.J. Berger een eerste herstelling uit - nauwelijks zeven jaar na de plaatsing van het orgel op het doksaal. In 1771 was het de beurt aan Lambertus van Peteghem. In 1778 kwam Dominicus Berger op zijn beurt het instrument opknappen. Pieter Storme, een plaatselijke schrijnwerker, herstelde in 1785 de blaasbalg⁹. Die herhaalde herstellingen zouden toch ook erop kunnen wijzen dat het orgel dat pastoor Ketels aangekocht heeft niet nieuw was.

Na de Beloken Tijd, in 1802, werd Jan Baptist Halle erbij gehaald voor het *"vermaeken van de blaesbalken ende stellen den orgel in dese kerke van Zedelghem jegens het zingen van den te deum wegens het hernemen van den publijken godsdienst"*¹⁰. Dezelfde J.B. Halle bespeelde ook het orgel ter dezer gelegenheid. Aangezien hij niet voorkomt bij de gevestigde orgelbouwers, wordt verondersteld dat hij wellicht een occasioneel orgelmaker is¹¹.

Midden voorgaande eeuw, maakte Louis Hooghuys, St.-Jacobsstraat nr 5 te Brugge, naam en faam als orgelbouwer. Orgels als dat van Dudzele, Koolkerke, St.-Jacobs (Brugge) zoals hoger vermeld, zijn van zijn hand. Bij het openen van de orgelkast vonden wij ook zijn "visitekaartje" op de binnenkant van het

orgel gekleefd. Op een van de houten planken kerfde een van zijn medewerkers zelfs zijn naam: "Louis Lamps 1868". Die 19de-eeuwse graffiti bevestigt de herstelling aan het orgel door Hooghuys. Hij verving o.a. bepaalde registers (welke is moeilijk na te gaan) door een "Salicional 8 v" en een "Montre 8 v", twee registers met een warme volle klank.

In 1962 was het de firma Loncke van Esen die de nodige herstellingen uitvoerde, tot grote vreugde van Br. Grégoire, de toenmalige orgelister. Enkele maanden echter na zijn afsterven in 1983, gaf ook het instrument de geest.

Ten voorlopige titel werd een elektronisch orgel aangeschaft, maar dat voorlopige bleef duren. Het is E.H. J. Ollevier; huidig pastoor, die de nodige stappen ondernam om het historisch orgel nieuw leven in te blazen. Hiermee werd de firma Lombaerts uit Merelbeke belast die zowel het windwerk, het pijpwerk als het meubel zelf onderhanden nam. Zowel het voet- als het handklavier werden vernieuwd.

Hoewel voor niet ingewijden het meer op latijn als op verstaanbare taal zal lijken, geven we toch nog even de huidige registers:

- Bourdon 8 v.	- Prestant 4 v.
- Salicional 8 v.	- Fluit 4 v.
- Montre 8 v.	- Clairon 4 v.
- Cornet 4 r.	- Fourniture 3 r.

Opmerkelijk is wel dat het orgel weer zijn warme klanken heeft laten horen met een plechtige Te Deum zoals in 1802, maar deze keer gezongen ter gelegenheid van het feest van de Dynastie op

15 november jongstleden.

Bronnen:

1. POLLET J., *Deken Walter Smidts bezoekt Zedelgem*, in ZILLEGHEM, 2de jg, 1981, p. 45.
 2. *Liber memorialis parochiae Zedelghem (1878-1893)*, Zedelgem, Kerkarchief.
 3. POLLET J., *Kerkelijke toestanden te Zedelgem ten tijde van pastoor Bernardus Gillis (1775-1799)* in ZILLEGHEM, 6de jg., 1985, p. 44.
 4. RONSE F., *Zedelgem-Veldegem, Beschrijving en geschiedenis*, Torhout, 1934, p. 84.
 5. PEETERS F. en VENTE M., *De orgelkunst in de Nederlanden van 16de tot de 18de eeuw*, Amerongen, z.j.
 6. MOORTGAT G., *Oude orgels in West-Vlaanderen*, Brussel, Uitg. B.R.T., 1964, p. 120.
 7. ROTSZAERT J., in BRUGS OMMELAND, 8ste jg., nr. 1 & 2 p. 139-142.
 8. RONSE F., o.c., p. 85.
 9. POLLET J., *Kerkelijke toestanden te Zedelgem ten tijde van pastoor Bernardus Gillis*, in ZILLEGHEM, 6de jg., 1985, p. 52.
 10. POLLET J., *Philippus Dumon, pastoor van Zedelgem*, in ZILLEGHEM, 9de jg., 1988, p. 145.
 11. FAUCONNIER A. en ROOSE P., *Het historisch orgel in Vlaanderen, deel Brugge-Oostende*, Brussel, 1986, p. 443.
-

Voor wie in de komende winter te maken heeft met verkoudheden, reuma, keelpijn en andere onhebbelijkheden, verwijzen we graag naar de reclame op de volgende bladzijde, genomen uit de "ALMANAK VAN BRUGGE", 1908. Voor de kosten moet je het niet laten. Teruggave van de ziekenbond mits doktersattest.

APOTHEKERIJ
HONORÉ STANDAERT
 Steenstraat, 53, BRUGGE.

**Enige remedies aanbevolen aan al wie
 zorg heeft over zijne gezondheid :**

STANDAERT'S PILLEN. — De wereld rond gekend, zuiveren en verkloeken het bloed; vermijden alle ziekten; geven **GEZONDHEID** en **LANG LEVEN**.

De Doos : **1 fr. 50.**

STANDAERT'S MAAGPOEIER, bereid met ijzer en phosphate, versterkt bloed, been-, en zenuwstelsel. Geneest alle maagzeer, zuur, krampen, walging, ontbrek van eetlust, enz.

De Doos : **1 fr. 50.**

STANDAERT'S TABLETTEN. — Aangenaam van smaak, genezen kitteling in de keel, verkoudheden, longziekten, en alle borstziekten. Uitmuntend voor **ASTHMA** en **INFLUENZA**.

De Doos : **1 fr. 50.**

FLEURECYN POEDERS in Cachetten, genezen aanstonds Tandpijn, Hoofdpijn, Zenuwkoorts, Ruisschingen.

De groote Doos : **2 fr. 00.** — De halve Doos : **1 fr. 25.**

BORSTSIROOP van **Doktor Bertin**: Zeer aangeprezen voor **KINKHOEST** en vallen der kinderen.

De Flesch : **3 fr. 00.**

ROBERTO'S BALSEM geneest alle kwetsuren, gesprongene lippen, vorst en kloven aan handen en voeten.

Het Potje : **1 fr. 00.**

BALSEM VAN CAPRYCKE geneest jicht, rhumathismus, verstuiking, lende geschot, stijvenhals en alle stijften.

Verkocht in Flesschen van : **1 fr. 50.**

CORODYNA. — Geen beter middel tegen eksterogen, wratten en alle hardgheden.

De Flesch : **1 fr. 00.**

TANDEN BALSEM. — Verkloekt het tandvleesch, voorkomt het bederven der tanden.

De Flesch : **1 fr. 25.**

TAND POEDER } Roode tandpoeder. . . . de Doos : **1 fr. 00.**
 } bereid met quinquina . . . de Doos : **1 fr. 50.**

TANDPIJNSTILLENDE DRUPPELS, stillen aanstonds het hevigsste tandzeer.

De Flesch : **50 centiemen.**

WATER TEGEN HET UITVALLEN VAN 'T HAAR. — Doet het haar weder uitschieten en verkloekt het hoofd.

De Flesch : **3 fr. 00.**

ZUIVEREN TRAAAN aan **2 fr. 50** de liter.

Arnou Patrick	<i>Leonard Deceur, een Aartrijs gesneuvelde op Cap Ferrat</i>	3
Cappon Géry	<i>Zedelgem in ongenade bij commissaris Colens</i>	83
Deceuninck Victor	<i>Zedelgem gedurende de eerste Wereldoorlog</i>	67
	<i>Zuidwege juli 1918</i>	99
	<i>De sacramentstoren en het orgel in de St.-Laurentiuskerk in Zedelgem</i>	149
Pollet Jules	<i>Het "Comiteit" van Veldegem tijdens Wereldoorlog 1914-1918</i>	43
	<i>Hulp- en Voedingscomiteit te Zedelgem (1914-1918)</i>	28
	<i>Het "Hulp- en Voedingscomiteit" te Zedelgem</i>	87
	<i>Het "Hulp- en Voedingscomiteit" te Zedelgem (vervolg 1)</i>	124

ZALIG KERSTFEEST en

GELUKKIG NIEUWJAAR

de Redactie

